

Právní stanovisko Ligy lidských práv k odpovědnosti za indikovanou péči porodní asistentky

Unie porodních asistentek požádala Ligu lidských práv o právní stanovisko v reakci na vyjádření Všeobecné zdravotní pojišťovny, že je plně v kompetenci lékaře, zda indikuje zdravotní péči porodní asistentky, která je hrazená z veřejného zdravotního pojištění a spočívá v několika návštěvách těhotné ženy nebo ženy šestinedělí ve vlastním sociálním prostředí. Dále Všeobecná zdravotní pojišťovna tvrdí, že rozhodnutí lékaře péči indikovat souvisí i s jeho odpovědností za zdravotní stav pacienta.

Právo ženy na přístup k péči porodní asistentky

Podle článku 31 Listiny základních práv a svobod má **každý právo na ochranu zdraví**, občané mají na základě veřejného zdravotního pojištění **právo na bezplatnou zdravotní péči** za podmínek, které stanoví zákon. Podle § 11 a 13 zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění (ZVZP), má **pojištěnec právo na časovou a místní dostupnost hrazených zdravotních služeb**, což jsou zdravotní služby s cílem zlepšit nebo zachovat jeho zdravotní stav, pokud odpovídají zdravotnímu stavu pojištěnce, účelu, jehož má být jejich poskytnutím dosaženo, a jsou pro pojištěnce přiměřeně bezpečné, jsou v souladu se současnými dostupnými poznatky lékařské vědy a existují důkazy o jejich účinnosti vzhledem k účelu jejich poskytování. Právům pojištěnce odpovídá i povinnost pojišťovny dle § 40 odst. 7 a 46 odst. 1 ZVZP zajistit dostupnost uvedených zdravotních služeb.

Výkon číslo 06211 – návštěva těhotné nebo matky v šestinedělí, jehož obsahem je stanovení fyzikálních funkcí pacientky, ošetrovatelská diagnostika, realizace ošetrovatelského plánu dle aktuálního stavu pacientky, nepochybně tyto podmínky naplňuje. Podle § 5 vyhlášky č. 55/2011 je součástí ošetrovatelské péče porodní asistentky mj. poskytování informací o životosprávě v těhotenství a při kojení, ošetření novorozence a edukace ženy v péči o novorozence včetně podpory kojení a předcházení komplikacím, provádění návštěvy v rodině těhotné ženy a ženy v šestinedělí a sledování jejího zdravotního stavu, ošetrování porodních a poporodních poranění a péče o ženu v šestinedělí.

Tento výkon není podmíněn žádným specifickým zdravotním stavem. Pokud žena splňuje podmínku těhotenství nebo šestinedělí, musí být tato péče pro ni dostupná. Je zjevné, že uvedená péče porodní asistentky je ze své podstaty prospěšná a v zájmu každé ženy v těhotenství nebo šestinedělí, už jen díky možnosti včasného odhalení komplikací, ale i díky formě této péče, která probíhá ve vlastním sociálním prostředí ženy a která tak naplňuje v náročném období ženy její právo na zdravotní služby v co nejméně omezujícím prostředí dle § 28 odst. 3 písm. k) zákona č. 372/2011, o zdravotních službách (ZZS). Rovněž podle **veřejného ochránce práv** je návštěvní služba porodní asistentky prospěšná a měla by být dostupná všem ženám, které o ni mají zájem, neboť ženy mají právo si samy určit, jakou péči z nabízených možností chtějí čerpat.¹

¹ Tisková zpráva „Ženy mají právo na hrazenou péči porodních asistentek“ ze dne 22. 6. 2018: <https://www.ochrance.cz/aktualne/zeny-maji-pravo-na-hrazenou-peci-porodnich-asistentek>.

Právo ženy na přístup k péči porodní asistentky podporuje i vláda ve svém programovém prohlášení ze dne 6. 1. 2022, kde uvádí, že podpoří ženy v jejich volbě poskytovatele péče v těhotenství, při porodu i po něm tím, že zpřístupní péči porodních asistentek s důrazem na kontinuálnost péče poskytované jednou osobou.²

Indikace ošetřujícího lékaře ženy

Ovšem **formální podmínkou** poskytnutí jakékoliv hrazené péče nelékařskými zdravotnickými pracovníky je dle § 18 ZVZP **indikace ošetřujícího lékaře pojištěnce**. Cílem tohoto ustanovení by mělo být omezení čerpání neodůvodněné nelékařské zdravotní péče a úspora finančních prostředků v systému veřejného zdravotního pojištění, což ale není případ návštěv těhotné nebo matky v šestinedělí porodní asistentkou.

Posouzení lékaře, zda péči porodní asistentky indikuje, nemůže být svévolné, ale musí se opírat o to, zda tato péče v případě konkrétní ženy splňuje výše uvedenou definici hrazených zdravotních služeb (cíl, účel, bezpečnost, účinnost, poznatky vědy) **a zda žena splňuje podmínky výkonu** (těhotenství, šestinedělí). Dokonce je lékař jako poskytovatel dle § 46 odst. 1 písm. c) ZZS povinen ženu informovat o dalších zdravotních službách, které mohou zlepšit její zdravotní stav, tedy i o péči porodní asistentky.

Odbornost porodní asistentky je ověřována na několika úrovních – v první řadě musí splňovat vzdělání a praxi dle zákona č. 96/2004 Sb., o nelékařských zdravotnických povoláních, dále jako samostatná poskytovatelka zdravotních služeb musí splnit podmínky a získat oprávnění k poskytování zdravotních služeb dle ZZS a nakonec jako smluvní poskytovatelka zdravotní pojišťovny musí projít výběrovým řízením dle § 46 a násl. ZVZP, ve kterém je mj. zkoumána její dobrá pověst, praxe, etický přístup k pacientům, projednávané stížnosti na ni aj.

Odmítnutí ze strany ošetřujícího lékaře indikovat péči porodní asistentky ženě, která splňuje podmínku těhotenství nebo šestinedělí, je porušením práva ženy na přístup k hrazené a odborné péči prospěšné pro její zdraví, ale také porušením povinností lékaře postupovat při péči o zdraví s péčí řádného odborníka a být veden snahou zlepšit nebo zachovat zdravotní stav ženy, což je povinnost zakotvená mj. v § 2637 a 2645 zákona č. 89/2012, občanského zákoníku (OZ). Toto odmítnutí je důvodem k podání stížnosti na lékaře.

Odpovědnost za zdravotní stav pacienta

Co se týká údajné odpovědnosti lékaře za zdravotní stav pacienta, žádnou takovou odpovědnost lékaře právní řád nezná. Každý zdravotnický pracovník, ať už lékař nebo porodní asistentka, je dle § 49 odst. 1 ZZS povinen poskytovat zdravotní služby, ke kterým získal odbornou nebo specializovanou způsobilost, v rozsahu odpovídajícím jeho způsobilosti, zdravotnímu stavu pacienta, na náležité odborné úrovni a řídit se etickými principy. Dále má poskytovatel zdravotních služeb, ať už je to lékař, porodní asistentka nebo právnická osoba, povinnosti vyplývající ze smluvní péče o zdraví dle § 2636 a násl. OZ.

Z uvedeného vyplývá, že **každý poskytovatel je odpovědný výhradně za své zdravotní služby a jejich odbornost, kvalitu, včasné navržení atd., nikoliv za služby jiného poskytovatele.** Lékař tedy nenese žádnou odpovědnost související s poskytováním zdravotních služeb porodní asistentky, které indikoval.

² Programové prohlášení vlády ze dne 6. 1. 2022: <https://www.vlada.cz/assets/jednani-vlady/programove-prohlaseni/programove-prohlaseni-vlady-Petra-Fialy.pdf>.

LIGA LIDSKÝCH PRÁV

Výjimkou by byla situace, kdy by porodní asistentka nebyla samostatný poskytovatel, ale byla by zaměstnankyní daného lékaře.

Za zdravotní stav pacienta nese odpovědnost sám pacient, neboť je to on, kdo na základě svobodného a informovaného souhlasu má právo rozhodovat a rozhoduje o tom, zda a jaké navrhované zdravotní služby i s jejich riziky podstoupí. **Za újmu na zdraví pacienta nese odpovědnost poskytovatel zdravotních služeb pouze v případě, že došlo k pochybení tohoto poskytovatele nebo jeho zaměstnanců a tímto pochybením byla újma způsobena.** Ovšem každý poskytovatel nese odpovědnost výhradně za jím poskytnuté zdravotní služby, nikoliv za služby jiného poskytovatele.

V Brně dne 30. 11. 2022

Anna Štefanidesová, Zuzana Candigliota
právničky Ligy lidských práv